Zuid-Korea en Japan, minister Liesje Schreinemacher

Datum	13-17 maart 2023
Type missie	Economische missie
Delegatie	47 bedrijven uit de sectoren waterstof, wind op zee, batterijtechnologie en tuinbouw
Achtergrond	Missie gericht op energietransitie om Nederlandse positie te versterken in Zuid-Korea en Japan.

Samenvatting
Deze missie naar Zuid-Korea (ZK) en Japan (JPN), gericht op energietransitie, had een helder doel in het op de kaart zetten van Nederland bij de ZK en JPN *counterparts*. NL is net als ZK en JPN een netto energie-importeur en we staan voor vergelijkbare uitdagingen in het terugdringen van CO2-uitstoot met ambitieuze doelen in hernieuwbare energie.
Deelname van VNO-NCW voorzitter als zakelijk missieleider onderschrijft het belang en rol van het NLse bedrijfsleven. Tijdens diverse beursbezoeken, bedrijfsbezoeken, seminars en bilaterale gesprekken is NL neergezet als (potentiële) partner. Met een vertegenwoordiging van bijna 50 bedrijven in waterstof, wind op zee, batterijtechnologie en slimme tuinbouw toonde NL zich zeer geïnteresseerd in ZK en JPN.

Belangrijkste onderdelen programma
- Bezoek en deelname aan drie handelsbeurzen (Interbattery/ Seoel, Waterstof Expo/Tokio en Wind op Zee Expo/Tokio.
- Diverse seminars en bijeenkomsten op de vier sectoren.
- Bilaterale gesprekken met Minister for Trade, Mr. Ahn (ZK), Minister for Energy, Trade and Innovation, Mr. Nishimura (JPN) en Minister for Expo, Mr. Okada.
- Diverse bedrijfsbezoeken aan Hyundai en POSCO
- Netwerkrecepties.

MVO[1]/mensenrechten/koppeling hulp en handel
In ZK en JPN wordt MVO gevangen onder ESG verantwoordelijkheden van bedrijven: Environment, Social, Governance. In beide landen is er aandacht gegeven aan het positieve onderscheidend vermogen dat NLse bedrijven kunnen tonen op MVO/ESG vlak. Zo is er in ZK een werkgroep ESG gestart met NLse bedrijven en heeft een NL bedrijf actief in ZK en deze werkgroep daarover geïnformeerd. Het karakter van de handelsmissie met focus op energietransitie leende zich goed om dit bewustzijn te versterken. ZK en JPN zijn ontwikkelde marketen met duidelijke robuuste regelgeving rondom MVO/ESG. Dat maakt de verbinding voor de deelnemende bedrijven laagdrempelig.

Maatschappelijke uitdagingen / SDGs
Het thema van deze missie was energietransitie (SDG7) en dat is een gedeelde maatschappelijke uitdaging in zowel ZK en JPN als in NL. Er is veel gewisseld over mogelijkheden om de energietransitie te ondersteunen en te versnellen en hoe hier als partners in op te trekken. Naast zakelijke kansen heeft dit ook middels 8 MoU's (7 in ZK en 1 in JPN) bijgedragen aan verdere samenwerking tussen bedrijven en instellingen uit ZK en JPN.

Resultaten en follow-up
- Energietransitie is een mondiale uitdaging welke samenwerking vereist. Tijdens deze handelsmissie zijn er 7 MoUs ondertekend in ZK op het gebied van stadsplanning, e-mobiliteit en intelligent transport en digitale infrastructuur (TNO, STINTUM), ATES technologie voor duurzame energie (IF

[1] *Voor deze missies uitgevoerd door RVO wordt zowel voorafgaand aan als tijdens de missie aandacht besteed aan het belang van IMVO (in aanvulling op de standaard MVO-check voorafgaande aan de missies). Bij de wervingstekst kunnen deelnemers aanvullende informatie vinden over de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen en specifieke IMVO-risico's.*

Technology, Witteveen en Bos) en hyperloop transportsystemen (Hardt Hyperloop).
In JPN is er een MoU getekend om een drijvend zonne-platform te demonstreren (Solarduck).

- Naast deze partnerschappen hebben deelnemers aan de handelsmissie aangegeven zakelijke overeenkomsten te verwachten met een totale waarde van EUR 12 tot 18 mln. Driekwart van de deelnemers heeft hun zakelijk netwerk kunnen versterken en verwacht vervolgstappen te zetten op deze markten. Als waarderingscijfer heeft men een 7,6 gegeven.
- Samenwerking op gebied van waterstof is zichtbaar geworden door de deelname van ZK en JP aan de *World Hydrogen Summit* die NL in mei 2023 voor de tweede maal organiseerde. Met omvangrijke delegaties van sterke kwaliteit heeft de handelsmissie hier ook aan bijgedragen.
- Nederland is deelnemer aan Expo2025 in Osaka en zet ook in op energietransitie als kernboodschap van de NLse deelname.
- JPN heeft waardering getoond voor de productieve voortgang van NL en heeft ondersteuning geboden indien er moeilijkheden zijn.

Frankrijk, minister Liesje Schreinemacher

Datum	3-5 april 2023
Type missie	Economische missie
Delegatie	50 bedrijven en 4 kennisinstellingen uit de sectoren Automotive, Life Sciences & Health en Agro-Food
Achtergrond	Meerjarige aanpak om de regio Hauts-de-France onder de aandacht te brengen van het NLse bedrijfsleven. Meerjarige publieke-private samen-werking in de HTSM sector. Opvolging MoU op duurzame mobiliteit getekend tijdens eerdere missie in 2022.

Samenvatting
De missie die plaatsvond aan de vooravond van het inkomend staatsbezoek van President Macron aan Nederland, was een belangrijk moment in de meerjarige aanpak om deze nabije regio -met een economie in transitie- onder de aandacht te brengen van het NLse bedrijfsleven. De deelname van minister Schreinemacher heeft een belangrijke rol gespeeld bij het positioneren van het bezoek bij de regionale autoriteiten en de belangrijkste clusters. Boegbeeld topsector HTSM trad op als zakelijk missieleider. De missie droeg met zijn focus op hightech bij aan de concrete invulling van het NL/FRA 'Pact voor innovatie en duurzame groei' dat op 12 april tijdens het inkomend staatsbezoek van President Macron werd getekend.

Belangrijkste onderdelen programma

- Opening, themasessies en matchmakinggesprekken (waaronder groepsmatchmaking met Renault) in Paleis de la Bourse in Lille.
- Gesprek van minister Schreinemacher met haar counterpart voor handelspolitiek minister Becht.
- Gesprek van minister Schreinemacher met de vice-president Decoster van de regio Hauts-de France.
- Bezoeken aan de *automotive* campus Transalley in Valenciennes, de Renault Electricity fabriek in Douai, de gezondheidsaccelerator Eurasanté, de Centre-Hospitalo-Universitaire, het Medtech-bedrijf Marcopharma, de *startup incubator* EurAlimentair en de plantaardige eiwittenfabriek Roquette in Lestrem.

MVO/mensenrechten/koppeling hulp en handel
Tijdens de opening van de missie is relevante informatie gedeeld over IMVO. Deelnemende bedrijven hebben onderschrijven van IMVO-richtlijnen moeten bevestigen.

Maatschappelijke uitdagingen / SDGs:
De oplossingen vanuit de sectoren van de missie: duurzame mobiliteit, LSH en voedsel innovatie dragen onder andere bij aan de SDG 3 (goede gezondheid en welzijn), SDG 7 (duurzame energie), SDG 9 (duurzame industrie, innovatie en infrastructuur) en SDG 12 (verantwoorde consumptie en productie).

Resultaten en follow-up
- Goede deelname en tevredenheid van bedrijfsleven. Missie werd beoordeeld met een 8 door de geïnterviewde ondernemers.
- 71% van de geïnterviewde deelnemers verwacht naar aanleiding van deze missie een zakelijke vervolgstap te zetten.
- Tijdens inkomend staatsbezoek van President Macron werd op 12 april 2023 het Frans-Nederlandse Pact voor Innovatie en Duurzame Groei ondertekend. Het pact vormt het platform om publieke en private spelers bijeen te brengen op o.a. duurzame mobiliteit & energie, agro-food en industriële sectoren van wederzijds belang.
- Op 3 april 2024 heeft Nederland met de regio Hauts-de-France een overeenkomst ("Routekaart 2024-2028") ondertekend om de samenwerking te intensiveren op het terrein van economie en innovatie, waterbeheer, energie, onderwijs en cultuur.
- Verkenner voor opzetten NBSO (handelskantoor) Lille in Q2, 2024.

India (Delhi en Mumbay), minister Mark Harbers

Datum	2-6 april 2023
Type missie	Economische missie klimaatadaptatie (waterbeheer), maritiem (havens, binnenvaart)
Achtergrond	Concrete aanleiding was de jaarlijkse ministeriele bijeenkomst van de *Joint Working Group on Water*. Daarnaast werd de samenwerking op maritiem gebied bestendigd. De missie gaf het Nederlandse bedrijfsleven de kans om op hoog niveau contacten te leggen in India en deze uit te bouwen.

Samenvatting
In 2022 hebben Nederland en India een strategische partnerschap op het thema waterbeheer ondertekend. In het partnership werd afgesproken jaarlijks een bijeenkomst op ministerieel niveau te houden. In 2023 vond deze in de marge van deze handelsmissie in Delhi/ India plaats.

De handelsmissie werd geleid door minister Harbers, samen met boegbeeld Thecla Bodewes, Topsector Water & Maritiem als zakelijk missieleider. De missie werd gewijd aan het thema maritieme samenwerking. Dit richt zich op de officiële relatie met het Indiase ministerie van Havens, Scheepvaart en Waterwegen. Een *'memorandum of understanding'* (MoU) uit 2017 is tijdens de missie vernieuwd. De nadruk ligt nu meer op 'smart en sustainable shipping' (duurzame scheepvaart en transport) om zo met duurzame toepassingen lokale havens, binnen- en kustvaart en maritieme logistiek te verbeteren in India.

Belangrijkste onderdelen programma
- Jaarlijkse bijeenkomst van ministers op het gebied van waterbeheer
- Bilaterale gesprekken met Indiase counterparts over maritieme samenwerking

MVO/mensenrechten/koppeling hulp en handel
Er is sprake geweest van kennisoverdracht van NL naar India op het gebied van duurzame scheepvaart en transport. In alle onderdelen is de nadruk gelegd op duurzaamheid en de kansen die dit voor Indiase bedrijven biedt. Door deze missie hebben bedrijven toegang tot de Indiase overheid gekregen om hun duurzaamheidsideeën onder de aandacht te brengen.

Maatschappelijke uitdagingen / SDGs
Schoon water en sanitaire voorzieningen en duurzaam omgaan met water (SDG 6), duurzame industrie, innovatie en infrastructuur (SDG 9), Klimaatveranderingen tegengaan (met name adaptatie) (SDG 13)

Resultaten en follow-up
De reeds bestaande relaties op het gebied van waterbeheer, klimaatadaptatie en maritieme samenwerking (duurzame havens en binnenvaart) zijn aangehaald, verdiept en uitgebreid. Bestaande samenwerkingsovereenkomsten zijn vernieuwd, nieuwe zijn aangegaan.

- Afspraken gemaakt over het recyclen van schepen en de samenwerking daarop.
- MoU getekend, die richting geeft aan verdere vergroening en verbeterde efficiëntie van de maritieme samenwerking met India.
- In Mumbay met de deelstaat Maharashtra aandacht besteed aan scheepsbouw, digitaal transport, verbetering van infrastructuur, onderwijs, alternatieve vormen van energie en havenontwikkeling.
- Een twintigtal bedrijven uit de maritieme sector heeft contacten gelegd, verdiept met bedrijven uit India. Deels zijn daar samenwerkingsovereenkomsten uit voortgekomen (waaronder MoU Hyperloop).

Canada (Vancouver), minister Liesje Schreinemacher

Datum	17-21 april 2023
Type missie	Economische missie
Delegatie	20 NLse bedrijven & kennisinstellingen in de AgroTechnology (AgTech)
Achtergrond	Samenwerking versterken tussen beide regeringen op het gebied van innovatie in AgTech.

Samenvatting
In respectievelijk 2019 en 2022 zijn er een '*Letter of Intent'* en een '*Plan of Action'* ondertekend tussen Nederland en British Colombia (BC) om de samenwerking op het gebied van innovatie in AgTech te versterken. Deze economische missie met het thema AgTech maakt hier onderdeel van uit. AgTech is ook een van de prioriteitssectoren van de economische samenwerking met Canada.
De tuinbouw in het Canadese BC staat – net als in NL – voor uitdagingen op het gebied van arbeid, duurzaamheid/ circulariteit, voedselverspilling, kwaliteit en verdienvermogen. De aandacht van deze missie lag op automatisering, robotisering en het gebruik van kunstmatige intelligentie (AI) in de tuinbouw. Deze missie heeft bijgedragen aan de versterking van de innovatiesamenwerking tussen Nederland en BC en heeft voor een groot aantal NLse bedrijven tot nieuwe zakelijke overeenkomsten geleid. Ingrid Thijssen (voorzitter VNO/NCW) was zakelijk missieleider.

Belangrijkste onderdelen programma
- Seminar over '*doing business* in Canada'
- *Matchmaking* (tenminste 4 gesprekken voor elk van de 20 Nederlandse bedrijven/instellingen)
- Innovatieseminar georganiseerd door de WUR met de Simon Phraser Universitiy
- Netwerkreceptie met Nederlandse en Canadese bedrijven en instellingen
- Bedrijfsbezoeken aan (Nederlandse) telers

MVO/mensenrechten/koppeling hulp en handel
Deelnemende bedrijven en instellingen hebben IMVO-check moeten doen zoals te doen gebruikelijk. IMVO-gerelateerde risico's zijn klein in Canada. In diverse gesprekken met Canadese tegenhangers is het belang van IMVO besproken (ook in kader van CETA).

Maatschappelijke uitdagingen / SDGs:
Tijdens deze missie stonden de maatschappelijke uitdagingen voedselzekerheid, arbeidsmarkt, klimaat en water centraal en werd hierdoor bijgedragen aan SDG's 1, 2, 8, 9, 12 en 13.

Resultaten en follow-up
- Ondertekening van diverse samenwerkings- en zakelijke overeenkomsten tussen Canadese en NLse partijen.
- De innovatiesamenwerking tussen NL en Canada is verder versterkt (met name tussen de WUR en de Simon Fraser Universiteit).

- Volgens het Rapport Blauw heeft 100% van de deelnemers toegang gekregen tot nuttige netwerken en zakelijke contacten en verwacht 75% een zakelijke vervolgstap te zetten. De helft van de bedrijven denkt een zakelijke transactie tussen de EUR 500.000 en 4 mln. te kunnen realiseren ten gevolge van deze missie.
- Toezeggingen voor vervolgmissies (o.a. Canadese deelname aan Greentech-beurs in Amsterdam en World Hydrogen Summit – mei 2024 in Rotterdam) en een publiek-privaat samenwerkingsproject ter versterking van de innovatiesamenwerking met Canada.

Verenigde Staten, minister Adriaansens en minister Kuipers

Datum	4-9 juni 2023
Type missie	Economische missie
Delegatie	Ruim 50 NL bedrijven in Life Sciences and Health (LSH) sector
Achtergrond	Bezoek aan de Bio International Convention in Boston

Samenvatting
In een vierdaags programma bezochten meer dan 50 innovatieve NLse bedrijven de "BIO International Convention". Met 14.000 bezoekers is dit de grootste Life Sciences beurs ter wereld. Boston is wereldwijd dé hotspot van de LSH sector. De regio is een broedplaats van kennis en talent. Geschat wordt dat 20% van alle medicijnen die in de VS beschikbaar zijn in Massachusetts zijn ontwikkeld en 12% van alle medicijnen wereldwijd. De sector genereert bijna 20% van het bruto binnenlands product (BBP) van de staat.

Belangrijkste onderdelen programma
Naast het bezoek aan de Bio-conventie stonden onder meer bezoeken op het programma naar locaties van Amgen, MSD, de multidisciplinaire researchorganisatie Broad Institute, Massachusetts Institute of Technology (MIT) en diverse andere sleutelspelers in Boston met als doel het uitwisselen van ervaringen en leggen van contacten tussen *venture capitalists*, bedrijven, startups en onderzoeks-instellingen. *Governance meeting* onder het programma van samenwerking met de staat Massachusetts (MA) waarin de bespreking van de relatie tussen MA en NL centraal staat.

MVO/mensenrechten/koppeling hulp en handel
De Nederlandse overheid hecht belang aan maatschappelijk verantwoord ondernemen en onderschrijft de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen. Hierin zijn de MVO-normen voor internationaal actieve ondernemers vastgelegd. Het naleven van deze OESO-richtlijnen was een van de voorwaarden om te kunnen deelnemen aan deze missie. Daarnaast vormde duurzaamheid in de zorg een belangrijk onderdeel tijdens de missie.

Maatschappelijke uitdagingen / SDGs:
De duurzame ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties bieden aanknopingspunten voor zulke verbindingen. De nadruk ligt op ontwikkeling, maar niet vanuit het perspectief van de klassieke ontwikkelingssamenwerking. De SDG's gelden voor alle landen, rijk en arm. Met dit bezoek en deze missie is bijgedragen aan SDG 3 (goede gezondheid en welzijn), SDG 6 (schoon water, sanitair), SDG 8 (eerlijk werk en economische groei) en SDG 9 (industrie, innovatie en infrastructuur):

Resultaten en follow-up
- De relatie met het LSH-ecosysteem in Boston is verder versterkt. Tussen het 'Massachusetts Office of International Trade and Investment' en het Ministerie van EZK is in 2019 een m*emorandum of understanding* (MoU) gesloten om samenwerking tussen verschillende partijen verder te versterken. Deze MoU is medeondertekend door belangrijke partijen in Massachusetts en Nederland, waaronder de topsector LSH. Dit heeft in 2022 geleid tot een *program of cooperation*, waarin via een meerjarenprogramma uitwisseling met Boston bevorderd wordt.
- Mede als gevolg van deze economisch missie vinden besprekingen plaats tussen NLse bedrijven en organisaties in Massachusetts om samenwerking op het gebied van onderzoek en ontwikkeling naar nieuwe geneesmiddelen en medische technologie invulling te geven.

- Jonge ondernemers uit Nederland kunnen als gevolg van de samenwerking tussen de topsector LSH en de Termeer Foundation gebruik maken van begeleiding door ervaren Amerikaanse CEO's. Daarmee wordt bijgedragen aan de valorisatie van de kennis binnen deze bedrijven.
- De missie heeft de positie van Nederland als *Europe's Connected Life Sciences & Health Metropolis* verder versterkt.
- Volgens het rapport Blauw heeft 90% van de deelnemers toegang gekregen tot nuttige netwerken en zakelijke contacten en verwacht 50% een zakelijke vervolgstap te zetten. Hiervan denkt 36% een zakelijke overeenkomst tussen de EUR 1 en 20 mln. te kunnen realiseren.
- In de VS gevestigde bedrijven die overwegen met name R&D gerelateerde activiteiten op te zetten, zullen, mede als gevolg van de aanwezigheid op de BIO conventie, Nederland overwegen als vestigingslocatie.
- Amerikaanse bedrijven die reeds gevestigd zijn in Nederland hebben daarnaast ook hun zorgen geuit over de uitdagingen van het Nederlandse vestigingsklimaat.
- Er worden de volgende follow-up missies voorbereid:
  - een bezoek van een delegatie van jonge startup bedrijven binnen de Termeer Foundation, met name vanuit Massachusetts aan Nederland (voorjaar 2024)
  - een innovatiemissie Women's Health naar Boston (najaar 2024)

België, minister Liesje Schreinemacher

Datum	20 – 22 juni 2023
Type missie	Economische missie klimaattechnologie
Delegatie	Ruim 150 Nederlandse deelnemers namen deel aan de driedaagse missie die zich richtte op vier sectoren: groene waterstof, klimaat neutrale bouw, toekomstgerichte landbouw en slimme en duurzame mobiliteit
Achtergrond	De economische missie klimaattechnologie vond plaats en marge van het staatsbezoek van het koninklijk paar aan België.

Samenvatting
België en Nederland zijn elkaars tweede handelspartner. De NLse export naar België, met een omvang van EUR 84 miljard in 2022, overstijgt die naar de Verenigde Staten en China gezamenlijk. Net als Nederland staat België als sterk geïndustrialiseerd en dichtbevolkt land voor de uitdaging om steden, industrie en landbouw te verduurzamen en tegen 2050 klimaatneutraal te zijn. Dit biedt kansen voor Nederlandse ondernemers. Daarnaast is België de thuishaven van sterke onderzoekscentra en ondernemingen waar inspiratie door Nederlandse ondernemers kan worden opgedaan. Om de *Net-Zero* transitie te versnellen dienen bedrijven, overheden en kennisinstellingen over de grenzen heen met elkaar samen te werken.

Als onderdeel van de economische missie vond op woensdag 21 juni 2023 de eerste editie van het '*Climate Tech Forum'* plaats in Gare Maritime te Brussel. Met meer dan 500 deelnemers uit België en Nederland bood het forum de ideale gelegenheid aan bedrijven, kennisinstellingen en vertegenwoordigers uit het publieke domein om kennis uit te wisselen, zaken te doen en kansen te identificeren ten aanzien van de transitieopgaven.

Belangrijkste onderdelen programma
- Opening met toespraken door Zijne Majesteit Koning Filip, Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander, federaal minister Clarinval, vice-eersteminister en minister van Middenstand, Zelfstandigen, MKB's en landbouw, institutionele hervormingen en democratische vernieuwing en minister Schreinemacher.
- Een rondgang door de vorstenparen aan zes voorbeelden van Belgisch-Nederlandse samenwerkingsprojecten op het gebied van *Climate Tech*.
- *Keynote* van voormalig astronaut André Kuipers over de rol van wetenschap en techniek in de klimaattransitie.
- Informatieve break-out sessies per sector waarin o.a. werd ingegaan op de rol van samenwerking tussen bedrijven en overheden, digitalisering, nieuwe verdienmodellen en grensoverschrijdende samenwerking.

- Meer dan 400 één-op-één matchmakingsgesprekken vonden plaats tussen NLse en Belgische bedrijven.
- De NLse bedrijfsdelegatie bracht bezoeken aan gerenommeerde en/of innovatieve Belgische bedrijven en instellingen zoals bussenbouwer Van Hool, rederij CMB Tech, Be-Mobile, D'Ieteren Gallery, Kamp C, *The Exploded View Beyond Building* en Agropolis.

MVO/mensenrechten/koppeling hulp en handel
Door klimaattechnologie als hoofdthema van de missie was (I)MVO integraal verwerkt in het programma.

Maatschappelijke uitdagingen / SDGs
De oplossingen op het gebied van klimaattechnologie die onder de aandacht kwamen tijdens deze missie dragen o.a. bij aan de SDGs betaalbare en duurzame energie (SDG 7), industrie, innovatie en infrastructuur (SDG 9), duurzame steden en gemeenschappen (SDG 11), verantwoorde consumptie en productie (SDG 12) en klimaatactie (SDG 13)

Resultaten en follow-up
- 86% van de deelnemers gaf aan toegang te hebben gekregen tot de juiste netwerken en zakelijke contacten. De missie werd beoordeeld met een 7,9. Tal van deelnemers gaven aan concrete leads te hebben verkregen.
- Ondertekening van een samenwerkingsovereenkomst door het Nederlandse VitalFluid en de KU Leuven voor een plasmareactor om duurzame meststof voor gewassen te creëren.
- De belangstelling in België om met NLse partijen samen te werken aan de *Net-Zero* werd duidelijk aangetoond door de grote interesse om deel te nemen aan het programma.
- Zowel Nederlandse als Belgische pers (geschreven pers en tv) was aanwezig tijdens het Climate Tech Forum en berichtte hier uitvoerig over.
- De grote waardering voor deze missie maakt dat op 29 en 30 mei 2024 een volgende economische missie rond dit thema naar België wordt georganiseerd. Op het programma staan belangrijke vervolgstappen, waaronder de NL-BE publiek private werkgroep die momenteel harmonisering in de bouw onderzoekt, en de ondertekening van een politieke verklaring tussen Nederland, Vlaanderen en Brussel inzake Zero Emissie Stadslogistiek (ZES).

India, minister-president Mark Rutte

Datum	10 - 14 September 2023
Type missie	Economische missie
Delegatie	54 bedrijven en organisaties (85 deelnemers) die actief zijn in duurzame voedselsystemen, medische techniek of *Key Enabling Technologies* (KET).
Achtergrond	De economische missie vond plaats na afloop van de deelname van de minister-president aan de G20 in New Delhi.

Samenvatting
India biedt steeds meer handels- en investeringskansen voor het Nederlandse bedrijfsleven. In Bangalore, de 'IT-hoofdstad' van India, gaf de minister-president (MP) het startschot voor een economische missie naar Zuid-India.
Deze vijfdaagse-missie positioneerde relevante oplossingen van 54 bedrijven en kennisinstellingen op het gebied van duurzame voedselsystemen, medische techniek en *Key Enabling Technologies* (KET). De MP sprak in Bangalore samen met 12 NLse in India actieve, bedrijven met de politieke leiding van de deelstaat Karnataka. Ook sprak hij met in Nederland actieve, Indiase bedrijven en bracht hij een bezoek aan een onderzoekscentrum van de halfgeleider-producent NXP.

Op 12 september gingen de deelnemers van de missie in Bangalore in drie 'sporen' uiteen en bezochten ze ofwel Hyderabad, ofwel Pune en Mumbai.

Belangrijkste onderdelen programma
- Het rondetafelgesprek met MP, NLse investeerders in Zuid-India en de leiding van de deelstaat Karnataka.
- Bezoeken aan relevante Indiase bedrijven, organisaties en innovatie hubs. Bedrijven konden hier kennis opdoen en zakelijke mogelijkheden bespreken met publieke en private partijen.
- Middels *matchmaking* en netwerkrecepties zijn deelnemende bedrijven in contact gebracht met potentiële zakenpartners in Bangalore, Hyderabad, Pune en Mumbai.

MVO/mensenrechten/koppeling hulp en handel
Tijdens de openingssessie van de economische missie spraken deelnemers aan de missie met elkaar over het belang van IMVO en de beschikbare ondersteuning om specifieke IMVO-risico's te adresseren.

Maatschappelijke uitdagingen
De economische missie droeg bij aan de toepassing van oplossingen op het gebied van: goede gezondheid en welzijn (SDG 3), industrie, innovatie en infrastructuur (SDG 9) en verantwoorde consumptie en productie (SDG 12).

Resultaten en follow-up
- Deelnemers aan het rondetafelgesprek met de lokale Indiase overheid waren tevreden over de opbrengst van dit gesprek.
- Er zijn tijdens de missie in totaal 29 samenwerkingsverbanden of intentieverklaringen ondertekend. Zo sloten twee technisch bedrijven een samenwerkingsovereenkomst voor het ontwikkelen van halfgeleiders en werd er een intentieverklaring getekend voor het verkennen van toepassingen van Nederlandse technologie in de Indiase glastuinbouw. Met de deelname van Invest International zijn zeven kansrijke transacties geïdentificeerd waarvan twee waarschijnlijk in 2024 tot financiering zullen leiden
- Deelnemers van de economische missie waren positief en becijferde de organisatie gemiddeld met een 8,4. Van de respondenten heeft 96% nieuwe zakelijke contacten gelegd en verwacht 78% een zakelijke vervolgstap te ondernemen. De minimale verwachte waarde van de overeenkomsten bedraagt EUR 70 mln.

Colombia, DGBEB Michiel Sweers

Datum	**24 - 27 september 2023**
Type missie	**Economische missie**
Delegatie	**28 deelnemers uit de sectoren duurzame stedelijke ontwikkeling en duurzame havenontwikkeling (incl. hernieuwbare energie en maritieme sector).**

Samenvatting
Van 24 t/m 27 september 2023 reisde DGBEB, als vervanging van minister Schreinemacher, met een handelsmissie naar Colombia. Zowel Colombia als Nederland staan voor grote mondiale uitdagingen zoals de noodzaak tot energietransitie als (deel)oplossing voor de mondiale klimaatcrisis. Dat Colombia als combiland is geïdentificeerd onderstreept de vele mogelijkheden aanwezig in het land. De economische missie focuste zich op de sectoren duurzame stedelijke ontwikkeling en duurzame havenontwikkeling (incl. hernieuwbare energie en maritieme sector). Ook de watergezant was deze periode in Colombia aanwezig om deel te nemen aan de Partners for Green Growth summit (P4G).

Belangrijkste onderdelen programma
- Diverse netwerkevenementen en bedrijfsbezoeken, waaronder de Colombiaanse werf COTECMAR.
- Een werkbezoek in het kader van de combinatielanden-aanpak; gericht op het kennismaken met en het aanjagen van de 'combitrack' die zich richt op kansen in de haven van Cartagena.
- Ondertekening van twee MoU's:
  1) over duurzame mobiliteit met de Minister van Transport
  2) over offshore wind met het Ministerie van Energie.
- De viering van het 10-jarig jubileum van het Holland House.

MVO/mensenrechten/koppeling hulp en handel
In alle onderdelen is nadruk gelegd op het belang van maatschappelijk verantwoord ondernemen, waaronder de strijd tegen corruptie en georganiseerde criminaliteit. Verschillende ondernemers hebben *best practices* gedeeld, daarnaast hebben enkele maatschappelijke organisaties van het Colombia Platform informatie verstrekt aan deelnemers van de handelsmissie.

Maatschappelijke uitdagingen / SDGs
Dit bezoek zette in op samenwerking in de energiestransitie (SDG7), innovatie in de industrie (SDG9), en klimaatadaptie (SDG13).

Resultaten en follow-up
- Beide landen gaan gerichter samenwerken op het gebied van duurzame mobiliteit en offshore wind.
- De volgende MoU's zijn ondertekend:
  - MoU offshore wind, getekend door DGBEB (namens NLse ministerie van EZK) met het COL ministerie van Energie;
  - MoU active mobility, getekend door CdP, namens het NLse ministerie van I&W met het COL ministerie van Transport.
  - Tijdens startbijeenkomst combitrack is een MoU ondertekend tussen een Nederlandse zonnepark-ontwikkelaar en lokale gemeenschappen van Colombia. Het MoU richt zich op de rechten van de lokale gemeenschappen en de intenties van de zonnepark-ontwikkelaar om werkgelegenheid te bieden en de lokale bevolking te ondersteunen.
- 86% van de ondernemers verwachten naar aanleiding van de missie een zakelijke vervolgstap te kunnen zetten.

Marokko, minister Liesje Schreinemacher

Datum	9-13 oktober 2023
Type missie	Economische missie
Delegatie	36 (52 deelnemers) Nederlandse bedrijven en organisaties op het gebied van water, land- en tuinbouw
Achtergrond	Voorafgaand aan de economische missie bezocht de minister het aardbevings-gebied Marokko en nam zij deel aan de Jaarvergadering van Wereldbank/IMF in Marrakesh.

Samenvatting
Het bezoek van minister Schreinemacher stond in het teken van het bestendigen van goede betrekkingen met Marokko (MAR), de rol van Nederland en het NLse bedrijfsleven in de wederopbouw na de aardbeving en samenwerking met Marokko op het gebied van handel, onderwijs en migratie.

Tijdens het driedaagse bilaterale programma ontmoette minister Schreinemacher de Marokkaanse ministers van Buitenlandse Zaken, Hoger Onderwijs, Infrastructuur en Water en Industrie en Handel. Daarnaast begeleidde zij de NLse bedrijven en organisaties die tijdens een parallel programma kennismaakten met zakelijke kansen in MAR. De missie biedt voldoende aanknopingspunten voor verdere invulling van het combi-traject in MAR, waaronder een potentieel impact cluster in de regio Kenitra met betrokkenheid van kennisinstellingen en enkele private partijen. Gelijktijdig aan het bezoek van de minister bezocht ook burgemeester Aboutaleb van Rotterdam Marokko, samen met een handelsdelegatie gericht op groene waterstofsamenwerking.

Belangrijkste onderdelen programma
- Gezamenlijke opening van de eerste editie van de '*Dutch Moroccan Water Days'* in Casablanca met de Marokkaanse minister van I&W en burgemeester van Rotterdam.
- Bezoek aan tuinbouw-regio Agadir waar matchmaking, veldbezoeken en kennismaking met de regionale investeringsmaatschappij op de planning stonden.
- Gedreven vanuit de private Afrika-strategie was ook VNO-NCW geïnteresseerd om de banden aan te halen met Marokko.

- Burgemeester Aboutaleb en zijn delegatie op het gebied van groene waterstof hadden onder meer succesvolle ontmoetingen met de Marokkaanse minister van Transport, de DG van de havenautoriteit Agence Nationale des Ports (ANP) en de luchthavenautoriteit Office National Des Aéroports (ONDA).

MVO/mensenrechten/koppeling hulp en handel
Tijdens de kick off van de missie in MAR is IMVO in een presentatie aan de bedrijven aan bod gekomen. Inhoudelijk stond de missie in het teken van duurzaam gebruik van water, waarbij meerdere sprekers aan bod zijn gekomen tijdens de *Dutch Moroccan Water Days* die dit thema hebben behandeld. Tot slot is een bezoek afgelegd aan de grootste water ontziltingsinstallatie. Deze installatie is neergezet doordat er een tekort aan water is in het tuinbouwgebied rondom Agadir. IMVO en de effecten van tuinbouw op het gebied zijn hier ook aan bod gekomen.

Maatschappelijke uitdagingen / SDGs
Door middel van deze missie en de meerjarige inzet in Marokko op water, energie en voedsel, wordt samen met lokale partners een bijdrage geleverd aan 12 van de 17 SDGs. Met name wordt bijgedragen aan het thema voedselzekerheid (vooral SDGs 2 en 3), uitdagingen rondom watermanagement in Marokko (vooral SDGs 6, 14) en de energietransitie (vooral SDG 7).

Resultaten en follow-up
- Matchmaking leverde verschillende bedrijven direct concrete offerte-aanvragen op.
- Na overleg met Marokkaanse autoriteiten kondigde minister Schreinemacher aan EUR 50 mln. beschikbaar te stellen via Invest International voor wederopbouwprojecten in het aardbevings-gebied, met name in de watersector. Ook zijn een aantal kansen geïdentificeerd op financieringsgebied voor agri-food en waterstof.
- Gesprekken tussen VNO-NCW en counterpart CGEM leidden tot nauwere samenwerking.
- Minister Schreinemacher ondertekende een MoU om programma beurzen te verstrekken aan Marokkaanse promovendi en een bilateraal uitwisselingsprogramma te starten en kondigde meerjarige projectcommittering aan om de (economische) integratie van vluchtelingen, migranten, en kansarme jongeren in Marokko te ondersteunen.

Zuid-Afrika, minister Piet Adema

Datum	17-20 oktober 2023
Type missie	Economische missie
Delegatie	68 bedrijven uit de sectoren groene waterstof, circulaire afvalverwerking en toekomstbestendige land- en tuinbouw
Achtergrond	Economische missie vond parallel aan het uitgaand staatsbezoek van het koninklijk paar aan Zuid-Afrika plaats

Samenvatting
17 tot 20 oktober 2023 bracht het koninklijk paar een staatsbezoek aan Zuid-Afrika (ZA). ZA is historisch, economisch en geopolitiek een belangrijk land voor NL. Als enige G20-land in Afrika en op één land na de grootste export-bestemming voor NL op het continent, biedt het kansen voor NLse ondernemers. Daarnaast speelt ZA een sleutelrol in de energietransitie in de regio. Parallel aan het staatsbezoek werd daarom een door minister Adema geleide economische missie georganiseerd, waar 93 deelnemers uit drie verschillende sectoren (groene waterstof, circulaire afvalverwerking en toekomstbestendige land- en tuinbouw) aan meededen. Deze missie speelde in op zakelijke kansen in de drie sectoren in de vorm van matchmaking met potentiële zakenpartners, bedrijvenbezoeken, gesprekken met lokale autoriteiten en partners en deelname aan relevante beurzen. *Invest International* en de NLse exportkredietverzekeraar Atradius Dutch State Business namen eveneens deel zodat deelnemers direct kennis konden nemen van mogelijkheden op het terrein van financieren en verzekeren Tegelijkertijd bezocht ook een door minister Dijkgraaf van Onderwijs, Cultuur & Wetenschap geleide, zogeheten 'kennismissie' ZA gericht op samenwerking tussen Nederlandse en Zuid-Afrikaanse kennisinstellingen. Met deze brede inzet kon NL zich presenteren als een partner voor ZA met integrale kennis, ervaring en financiering voor de sectoren van deze missie.

Belangrijkste onderdelen programma
- Bezoek aan groene waterstofbeurs in Kaapstad georganiseerd door de president van ZA, gesprek met stadsbestuur van Kaapstad over circulaire afvalverwerking en bezoek aan project op gebied van toekomstbestendige landbouw.
- Diverse bedrijvenbezoeken en matchmaking voor de missiedeelnemers met potentiële zaken-partners;
- Diverse netwerkmomenten en paneldiscussies met lokale partners gericht op samenwerking op het gebied van circulaire afvalverwerking, de groene waterstofeconomie en de vaardigheden die nodig zijn voor een groene (landbouw-)transitie.
- Een bijeenkomst voor deelnemers van de economische- en kennismissies en hun Zuid-Afrikaanse partners over het versnellen van de groene transitie in aanwezigheid van het koninklijk paar en ministers Adema en Dijkgraaf.

MVO/mensenrechten/koppeling hulp en handel
Tijdens de briefingsbijeenkomst voor deelnemende bedrijven voorafgaand aan de missie, alsmede tijdens de startbijeenkomst van de missie in ZA, is ingegaan op IMVO-aspecten bij zakendoen in ZA.

Maatschappelijke uitdagingen / SDGs
De missie speelde in op kansen voor de verduurzaming van de Zuid-Afrikaanse economie. ZA kampt met flinke uitdagingen op terrein als de energietransitie en -voorziening, afvalmanagement en ook de arbeidsmarkt. Met Nederlandse oplossingen kan worden bijgedragen aan de productie en transport van groene waterstof en aan het versterken van duurzame landbouw in Zuid-Afrika. Hiermee is bijgedragen aan het realiseren van diverse SDG's, namelijk: SDG 4, 7, 8, 9 en 13 (voor de opbouw van kennis en werkgelegenheid t.b.v. een rechtvaardige energietransitie), evenals SDG 2, 3 en 15 (voor landbouwprojecten) en SDG 11 en 12 (voor inzet gerelateerd aan circulaire thema's).

Resultaten en follow-up
- De missie heeft bijgedragen aan versterking van de economische relatie tussen NL en ZA. De relaties tussen de betrokken Nederlandse en Zuid-Afrikaanse bedrijven zijn versterkt en er zijn onderlinge samenwerkingsverbanden ontstaan die verder onderzocht en ontwikkeld kunnen worden.
- De deelnemers waardeerden de missie met het cijfer 8. Van de bedrijvendelegatie verwacht 88% van de deelnemers dat sprake zal zijn van zakelijke vervolgstappen; 11 Nederlandse bedrijven tekenden tijdens de missie een overeenkomst met een Zuid-Afrikaanse partner.
- Naar aanleiding van de missie is een bilaterale, publiek-private stuurgroep opgezet. Deze werkgroep zal zich richten op het bevorderen van dialoog tussen de twee landen, met als specifiek doel de productie in ZA en het transport naar Nederland van groene waterstof op de korte en middellange termijn te stimuleren.
- Met de deelname van Invest International zijn er drie concrete kansrijke transacties geïdentificeerd op agri-food en één op circulariteit.

Maleisië en Vietnam, minister-president Mark Rutte

Datum	30 oktober – 2 november 2023
Type missie	Economische missie met bilaterale gesprekken om bredere relaties aan te halen.
Delegatie	26 bedrijven (44 deelnemers) uit de sectoren hightech- (incl. halfgeleiders) en digitalisering.
Achtergrond	De missie past binnen de bredere strategie om te diversifiëren in het kader van leveringszekerheid. In deze sectoren zijn Maleisië (MAL) en Vietnam (VIE) aantrekkelijke opties voor het Nederlandse bedrijfsleven.

Samenvatting
Het bezoek aan MAL (31 oktober-1 november) en VIE (1-2 november) was enerzijds politiek ingegeven om de banden met belangrijke partners in de Indo-Pacific (IP)-regio aan te halen. Anderzijds stond het bezoek in het teken van het aanjagen van economische samenwerking, specifiek

op grond van de hightechindustrie (incl. halfgeleiders) en digitalisering tegen een achtergrond van concrete kansen voor het Nederlandse bedrijfsleven die werden geïdentificeerd met een marktstudie en een eerder bezoek onder leiding van de BOM.
Ook Maleisië met een belangrijk aandeel in de wereldwijde halfgeleiderketen zoekt naar diversificatie van hun handelsrelaties en het meereizende Nederlandse bedrijfsleven met zakelijk missieleider directeur BOM, dat de gehele aanvoerketen voor hightech/halfgeleiders vertegenwoordigde en varieerde van gevestigde namen tot startups, heeft zich tijdens deze missie goed in de kijker gespeeld. Voor Vietnam en haar snelgroeiende maakindustrie markeerde het bezoek een uitbreiding van de traditionele economische samenwerking op agro en water naar het high tech domein en kritieke grondstoffen.
Daarnaast hebben de vele presentaties, netwerkmomenten, matchmakingsessies en business fora veel opgeleverd voor het bedrijfsleven. Zo zijn de kansen nog scherper in kaart gebracht, net als de sterke en zwakke punten van de respectievelijke markten in MAL en VIE. Er zijn nieuwe netwerken gebouwd, zowel tussen bedrijven onderling als tussen overheden en kennisinstellingen.

Belangrijkste onderdelen programma
- Matchmaking-gesprekken;
- Inhoudelijke presentaties;
- High-level business diner incl. ondertekening MoUs;
- High Tech Business forum;
- Bedrijfsbezoeken.

MVO/mensenrechten/koppeling hulp en handel
In MAL werd specifieke aandacht besteed aan palmolie. De MP benadrukte dat NL de EU-verordening steunt vanwege klimaat-, milieu- en IMVO-doelstellingen, zich in Brussel hard maakt voor flankerend beleid voor producerende landen en dat NL zowel in Brussel als in MAL de verduurzaming van de sector zal blijven steunen.
In VIE werd aandacht besteed aan het belang van het maatschappelijk middenveld in het algemeen en in het bijzonder ten aanzien van duurzame economische ontwikkeling en het behalen van de klimaatdoelen.

Maatschappelijke uitdagingen / SDGs
De onderwerpen die aan bod zijn gekomen tijdens deze missie dragen o.a. bij aan de SDGs industrie, innovatie en infrastructuur (SDG 9) en het bevorderen van aanhoudende, inclusieve en duurzame economische groei (SDG 8).

Resultaten en follow-up
- Relatie versterkt; zowel brede bilaterale relatie als economische samenwerking in de hightech- en digitaliseringssectoren. Relevante informatie en netwerken uitgewisseld om kansen tussen bedrijven, overheden en kennisinstellingen opvolging te geven.
- Grote mate van tevredenheid onder de meegereisde bedrijven over het programma en de zakelijke vervolgstappen.
- Samenwerking op watermanagement en overstromingsmitigatie versterkt door deelname MP aan 6e MAL-NL Waterdialoog, presentaties pilotprojecten NL bedrijven en vier getekende MoU's op watergebied (o.a. TU Delft, Deltares).
- Vier kansen geïdentificeerd op semicon gebied voor financiering vanuit Invest International.
- Samenwerking met VIE op kritieke grondstoffen middels ondertekening van een Letter of Intent (voor NL de eerste bilaterale samenwerking op dit onderwerp). De samenwerking zal bestaan uit onderzoek en kennisoverdracht o.a. om de grondstofreserves in kaart te brengen en de Vietnamese mijnbouwwet vorm te geven.
- Verder zijn er met VIE bilateraal samenwerkingen aangegaan op het gebied van vrouwelijk ondernemerschap, douane. Aan de private kant is een samenwerking op duurzame verlichting aangegaan.

Duitsland, staatssecretaris Hans Vijlbrief

Datum	14 - 15 november 2023
Type missie	Economische missie
Delegatie	Bedrijven uit de waterstofsector
Achtergrond	Follow up NL/DUI klimaatconsultaties 2022

Samenvatting
Met de economische missie is beoogd om de grensoverschrijdende samenwerking op hernieuwbare waterstof met Duitsland, en specifiek met de deelstaat Noordrijn-Westfalen, te verstevigen en te concretiseren. De noodzaak om de energietransitie door te voeren en om daarbij in te zetten op hernieuwbare waterstof is urgent gezien de klimaatcrisis. Met het uitbreken van de Russische aanvalsoorlog in Oekraïne en de daaropvolgende energiecrisis, is deze urgentie toegenomen. Daarbij is samenwerking met Duitsland essentieel. De missie paste, samen met het gelijktijdig uitgaand werkbezoek van ZMK op het terrein van hernieuwbare waterstof, tevens in de doelstelling van NL om zich in Duitsland te positioneren als een koploper in de waterstoftransitie en als onmisbare partner bij realisatie van een grensoverschrijdende hernieuwbare waterstofketen.

In de samenwerking met Duitsland op hernieuwbare waterstof speelt de maakindustrie een cruciale rol en daarmee voor het toekomstig verdienvermogen, de werkgelegenheid en de strategische positie van Europa. Met deze missie is, o.a. via matchmaking, een belangrijke impuls gegeven aan het bij elkaar brengen van vraag en aanbod van belangrijke innovatieve spelers van de maakindustrie gericht op technologische uitdagingen in NRW te helpen oplossen, zoals in de toeleveringsketen van de hightech-productie en bij grootschalige toepassingen van hernieuwbare waterstof.

De missie heeft van de bedrijven een hoge waardering van 8.1 gekregen. Succesfactoren waren:
- Samenloop op verschillende onderdelen met werkbezoek van ZMK (hernieuwbare waterstof);
- Urgentie van de energietransitie: momentum en behoefte aan weerszijde;
- Een compact en gevarieerd programma in combinatie met de nabijheid van NRW;
- En ten slotte de diversiteit en deskundigheid van betrokken ondernemers aan weerszijde.

Belangrijkste onderdelen programma
- Bedrijfsbezoeken aan het Zentrum für Brennstoffzellen-Technik (ZBT) en Siemens;
- Uitgebreide matchmaking tussen Nederlandse en Duitse bedrijven;
- Bezoek aan de campus van RWE (Rheinisch-Westfälisches Elektrizitätswerk);
- Bezoek aan TuV Nord, inclusief netwerksessie.

MVO/mensenrechten/koppeling hulp en handel
Hernieuwbare waterstof wordt in het kader van de energietransitie ingezet als een van de middelen om de klimaatdoestellingen te halen en om op die manier duurzame samenlevingen te bouwen. Door middel van de economische missie op hernieuwbare waterstof is door de deelnemende ondernemers bijgedragen aan het zetten van concrete stappen in die richting conform de klimaatdoelstellingen.

Maatschappelijke uitdagingen
De maatschappelijke uitdaging van (het creëren van) toekomstbestendige samenlevingen in NL en Duitsland vormde de brede doelstelling in het kader waarvan deze economische missie is georganiseerd. Daarbij waren de EU-klimaatdoelstellingen een nadere specificatie van die uitdaging.

SDG's: betaalbare duurzame energie (SDG 7), duurzame industrie, innovatie en infrastructuur (SDG 9), verantwoorde consumptie en productie (SDG 12) en klimaatverandering tegengaan (SDG 13).

Resultaten evaluatie en follow-up:
- Van de respondenten zei 73 % relevante kennis en informatie te hebben opgedaan;
- 100% van de respondenten zei de juiste netwerken en zakelijke contacten te hebben opgedaan;
- Van de respondenten van de evaluatie verwacht 83% een zakelijke vervolgstap te zetten;
- Die 83% respondenten verwachten zakelijke overeenkomsten met indicatieve uiteenlopende waardes van EUR 100.000 tot EUR 50 mln.;

- Met de missie is een impuls gegeven aan een PPS-traject t.b.v. het meerjarig programmeren op waterstoftechnologie en kansen van de maakindustrie. Er lopen op dit moment onderzoeken en gesprekken voor het ontwikkelen van een gezamenlijke roadmap daarvoor. In dat kader wordt dit jaar o.a. een bezoek georganiseerd aan de Hydrogen Technology Expo Europe in Hamburg met het MKB. Daarnaast organiseren Duitse clusters, dankzij de nauwe samenwerking in het kader van de economische missie, ook inkomende Duitse delegaties tijdens de World Hydrogen Summit in Rotterdam.

Verenigde Staten, minister-president Mark Rutte, minister Micky Adriaansens

Datum	4-7 december 2023
Type missie	Economische missie
Delegatie	35 NL en 15 VL bedrijven en kennisinstellingen uit de halfgeleider sector waaronder ASM, ASML, IMEC, NXP en VDL-ETG.
Achtergrond	De missie sluit aan bij het recente werkbezoek van Hare Majesteit de Koningin (HMK) in september 2022 aan Californië en Texas ter intensivering van de economische samenwerking met de VS in relatie tot de gezamenlijke uitdagingen *('economic ties and shared challenges'*) en ligt in het verlengde van de economische missie naar Maleisië en Vietnam van de MP begin november jl. die een belangrijk hightech-component had.

Samenvatting
Tegen de achtergrond van de race om technologisch leiderschap met China, zoekt de VS over de gehele breedte van het economisch (en veiligheids-) beleid naar internationale allianties en partnerschappen. De wereldwijde afhankelijkheid van chips in combinatie met de geografische consolidatie (voornamelijk in Oost- en Zuidoost-Azië) maken de productieketen kwetsbaar. Het is daarmee in zowel VS als Europees belang om een gezamenlijk ecosysteem voor chips tot stand te brengen dat de gehele productieketen omvat.

Het Vlaams-Nederlandse ecosysteem met wereldmarktleiders als IMEC (R&D), ASML, en ASM (chipmachineproductie) en NXP is uniek in de wereld. De EU en de VS investeren de komende jaren fors in de ontwikkeling van deze geavanceerde technologieën en het bijbehorende ecosysteem (*US Chips and Science Act* (53 USD) en EU Chips Act (EUR 43 miljard). Voor Nederland, Vlaanderen en Europa is dit bezoek van strategisch belang om de samenwerking op het gebied van kritische sleuteltechnologieën (waaronder halfgeleiders) te versnellen. Naast halfgeleiders als focus, werd ook ruim aandacht besteed aan toepassingen die sterk verbonden zijn met deze sleuteltechnologie: Kunstmatige Intelligentie, Fotonica en Quantum Computing.

Het bezoek heeft - naast waardevolle contacten voor de meereizende bedrijven – nuttige inzichten opgeleverd. Missiedeelnemers waren bijvoorbeeld onder de indruk van de nauwe samenwerking tussen industrie, kennisinstellingen en statelijke en stedelijke overheden in de Phoenix regio. Er is een scherpe, gezamenlijke (*bi-partisan*) focus op het bouwen van ecosystemen op een beperkt aantal technologieën, waarvan halfgeleiders de belangrijkste is.

Belangrijkste onderdelen programma
- Bezoeken aan toonaangevende tech-bedrijven, waaronder Microsoft, Intel, Nvidia, Applied Materials, Google, AMD en Waymo.
- Zowel bij Arizona State University als Stanford University hebben paneldiscussies (*'fireside chat'* en *'townhall'*) plaatsgevonden waar onder andere de bredere impact van halfgeleiders op de maatschappij is besproken.
- Ontmoetingen met vertegenwoordigers van de lokale overheden (o.a. gouverneur Arizona en burgemeesters Phoenix, Oakland en San Francisco).
- Netwerkrecepties in zowel Phoenix en San Francisco.
- Startups speelden een belangrijke rol in de missie: diverse NL en VL startups maakten deel uit van de delegatie, en MP en MEZK namen deel aan een *pitch event* van de door CG San Francisco opgezette accelerator ScaleNL.

MVO/mensenrechten/koppeling hulp en handel
Deelnemende bedrijven en instellingen hebben IMVO-check moeten doen zoals te doen gebruikelijk. IMVO-gerelateerde risico's zijn klein in de VS. In diverse gesprekken met Amerikaanse tegenhangers is het belang van IMVO besproken. Tijdens de missie lag de nadruk op de intensivering van de samenwerking tussen Nederlandse en Amerikaanse bedrijven om de samenwerking op het gebied van maatschappelijke uitdagingen te stimuleren.

Maatschappelijke uitdagingen / SDGs
De handelsmissie richtte zich op samenwerking op het gebied van SDG 8 (eerlijk werk en economische groei) en SDG 9 (industrie, innovatie en infrastructuur).

Resultaten en follow-up
- Tussen Nederland en deze belangrijke staten zijn op het terrein van halfgeleiderindustrie relaties tussen overheden, kennisinstellingen en het bedrijfsleven versterkt;
- Bekrachtigen van banden met o.a. ASM door aanwezigheid van MP en MEZK bij een evenement waar EUR 300 mln. aan extra investeringen in Scottsdale, Arizona werden aangekondigd.
- Geconcludeerd dat Nederland zich met de Verenigde Staten in de wereldwijde kopgroep bevind op het gebied van opkomende technologiegebieden geïntegreerde fotonica en q*uantum computing*. De inzichten uit Phoenix zijn behulpzaam bij het versterken van de NLse ecosystemen op deze gebieden.
- CEO NXP heeft aangegeven nuttige contacten opgedaan te hebben en zeer relevante gesprekken te hebben gehad met o.a. directie van leveranciers Applied Materials en ASM.
- Een gedeeld streven naar meer engagement binnen de NLse sector en tussen de NLse en VLse sectoren. Een eerste stap daarin wordt over drie maanden gezet, met een gezamenlijke NL-VL bijeenkomst in Antwerpen waar men verder praat over de follow up van de missie en de onderlinge samenwerking. CG San Francisco zal waar nodig de NLse bedrijven bijstaan in de opvolging in Californië en Arizona.
- Samenwerking tussen NLse en VLse bedrijven is versterkt ten behoeve van een meer geïntegreerd Europees ecosysteem.
- Volgens het rapport Blauw heeft 83% van de deelnemers toegang gekregen tot nuttige netwerken en zakelijke contacten en verwacht 89% een zakelijke vervolgstap te zetten.

China, waarnemend directeur Europees, Internationaal en Agro-economisch Beleid, Gerbert van der Wal

Datum	26 november – 1 december
Type missie	Economische missie
Delegatie	Tuinbouwsector: 27 deelnemers (MKB, grootbedrijf, kennisinstelling)
Achtergrond	missie draagt bij aan groene transitie en duurzame voedselvoorziening, prioriteiten in het economisch werkplan China

Samenvatting
Waarnemend directeur Europees, Internationaal en Agro-economisch Beleid, Gerbert van der Wal nam waar voor minister Schreinemacher die door omstandigheden was verhinderd.
De beleidsinzet handelsbevordering China is gericht op meerjarige trajecten in die sectoren waar we kansen zien voor Nederland, en waar we tegelijkertijd de risico's (bijvoorbeeld op het gebied van economische veiligheid, ongewenste technologieoverdracht en Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (IMVO) kunnen mitigeren. Deze missie past binnen de gekozen sectoren van het economisch werkplan van het postennet in China, en draagt bij aan de groene transitie en duurzame voedselvoorziening. De missie richtte zich onder meer op innovatieve techniek voor productieverhoging, energiebesparing, logistiek voor koelketens en onderzoek en ontwikkeling.

Deze missie was een logische stap in het traject dat door RVO en het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) (met steun van BZ) al een aantal jaar geleden is opgestart. Dat traject bestond onder meer uit een sectorstudie, digitale deelname aan de Greentech beurs, en de start van een Partners for International Business (PIB), gericht op de tuinbouwketen.

In april 2023 is, in samenwerking met de Provincie Zuid Holland, Rotterdam Partners en de ambassade in Beijing, een seminar georganiseerd IMVO en ontwikkelingen op het gebied van intellectueel eigendomsrecht in de tuinbouwsector in China. Tijdens de Greentech beurs is er samen met de tuinbouw sectororganisatie Dutch Greenhouse Delta, als onderdeel van de Partners for International Business, een seminar georganiseerd over energiebesparende maatregelen in de tuinbouwsector. De uitgaande handelsmissie in november had als doel om de Nederlandse tuinbouwbedrijven fysiek kennis te laten maken met de ontwikkelingen in de Chinese markt, relevante contacten te laten opdoen en hen te positioneren als sector in China. Daarnaast was het opleiden en trainen van personeel een belangrijk onderwerp tijdens de missie.

Belangrijkste onderdelen programma
- Seminars in Beijing, Shanghai en Nanjing waarin de ontwikkeling van de sector aan bod kwam en de kansen en risico's voor Nederlandse bedrijven werden toegelicht.
- Veldbezoeken en bedrijfsbezoeken in Jiashan en Nanjing regio
- Individuele Matchmaking in zowel Beijing als Shanghai
- Bijeenkomst op de residentie met als thema kansen en risico's van zakendoen in China, intellectueel eigendom en IMVO.

MVO/mensenrechten/koppeling hulp en handel
IMVO is een structureel onderdeel van economische missies. Bedrijven worden daarbij geïnformeerd over de OESO-richtlijnen. IMVO is op meerdere manieren aan bod gekomen voorafgaand en tijdens de missie. Bij de werving van de missie is verwezen naar de IMVO-richtlijnen. Deelnemende bedrijven dienden een IMVO-zelfscan in te vullen, als harde voorwaarde voor aanmelding. Bedrijven vinden standaard aanvullende algemene informatie over IMVO in de missie app. Verder zijn bedrijven actief geïnformeerd over IMVO o.a. tijdens de (digitale) voorbereidingsbijeenkomst en middels presentatie en bespreking van dit onderwerp tijdens de briefingsbijeenkomst op de residentie bij aanvang van de missie.

Maatschappelijke uitdagingen / SDGs:
De Nederlandse tuinbouw kan China helpen met veilige en schone voedselproductie. Dit draagt direct bij aan SDG 2 (geen honger) en SDG 12 (verantwoorde consumptie en productie). Het voorzien van de bevolking van duurzaam geproduceerde voeding van een hoge kwaliteit is een grote uitdaging voor de Chinese overheid. Door het delen van kennis over productiemethoden en dergelijke kan de Nederlandse tuinbouw helpen met de duurzame productie van veilige en schone groenten.

Resultaten en follow-up
- Tijdens de missie zijn vier samenwerkingsovereenkomsten ondertekend. De thema's van deze samenwerkingen waren divers van aard. Het betrof een samenwerking voor een gezamenlijk trainingsprogramma en kennisuitwisseling tussen kennisinstellingen; toepassing van duurzame energie binnen de tuinbouw in de Shangdong provincie; een samenwerking voor circulaire tuinbouwprojecten maar ook een contract op gebied van het leveren van operationele techniek voor tuinbouwproductie in kassen. Indicatieve waarde zakelijke overeenkomsten: 25% gaf aan tussen EUR 4 en 20 mln. RVO evaluatiecijfer: 7.9
- Alle deelnemers hebben na afloop van de missie aangegeven naar aanleiding van deze missie zakelijke vervolgstappen te gaan zetten. De meeste deelnemers waren al actief in China en zetten hun activiteiten voort of breiden deze uit. Enkele missiedeelnemers zijn niet in de Chinese markt. Voor hen was deze missie een eerste verkenning van de markt maar ook zij hebben aangegeven vervolgstappen te gaan zetten in deze markt. Dit bevestigt dat missies zowel voor bedrijven die reeds actief zijn in de Chinese markt als voor bedrijven die nog geen zaken hebben gedaan met China toegevoegde waarde heeft.
- Geplande vervolgactiviteiten tot nu toe: deelname aan Hortiflor Expo Beijing, eind mei 2024; Knowledge2Knowledge programma gelanceerd voor opleiden van gekwalificeerd personeel; seminar tijdens volgende Greentech.